

GRÆNSELØS STRAF

Om grønlandsk indsathed i et dansk fængsel

JULIE RAHBÆK MØLLER OG
MARLÈNE ELISABETH M.J. SPIELMANN

I Grønland giver kriminalloven mulighed for at sende dømte, der skønnes at være personlighedsforstyrrede eller til fare for andre, i forvaring i Danmark. Disse grønlandske afsonere forbliver i mange år i et lukket fængsel i Danmark med en minimal kontakt til deres nærmiljø og med vage udsigter til at vende tilbage til deres hjemland, da de er anbragt på ubestemt tid.¹ Mange taler ikke sproget og kender ikke Danmark, men de skal lære at leve i et dansk fængsel, hvor den grønlandske kontekst er begrænset til andre grønlandske indsatte og ganske få grønlandske ansatte. For alle indsatte med en tidsbestemt straf gælder det, at de ikke ved, hvornår deres afsoning af slut, men for grønlænderne betyder det tillige, at de ikke ved, hvornår de kan vende tilbage til Grønland, og det er svært for dem at holde kontakten til deres familie og venner på grund af den store afstand mellem Danmark og Grønland. Det er denne problemstilling, vi ønsker at behandle i nærværende artikel.

Vores feltarbejde varede et halvt år og foregik blandt grønlandske fængselsindsatte i Anstalten ved Herstedvester og i Anstalten for Domfældte i Nuuk i efteråret og vinteren 2005-2006. Intentionen med feltarbejdet var at undersøge, hvad det betyder for disse mennesker at blive sendt væk fra deres hjemland uden at vide, om de kan vende hjem og i så fald hvornår.

I vores valg af teori har to perspektiver præsenteret sig som særligt væsentlige. På den ene side benytter vi en fænomenologisk tilgang med antropologerne Robert Desjarlais (1996) og Tim Ingold (2000) og på den anden side en mere strukturel med samfundsteoretikeren Erving Goffman (2001 [1961]). Vores informanter lever i en strukturelt opdelt hverdag, men samtidig er det også karakteristisk, at de har en subjektiv social erfaring, som ikke matcher de strukturelle rammer. Det er dette perspektiv, vi vil behandle i artiklen, og det gør vi ved at undersøge, hvad begreberne rum og tid betyder for grønlænderne i Anstalten ved Herstedvester,² samt hvilke handlingsmuligheder de har i fængslet.

Metoder og informanter

I Anstalten ved Herstedvester havde vi fire informanter ud af på det tidspunkt 19 mulige, som vi besøgte omkring 25 gange i alt. I Anstalten for Domfældte i Nuuk var antallet af informanter mere varierende, da de indsatte flyttede rundt i anstalten eller flyttede til en anden anstalt i Grønland. Desuden ville flere gerne medvirke, men sprang siden hen fra, mens andre kom til. Ud af de 64 indsatte i Anstalten i Nuuk havde vi 10 nøgleinformanter, som vi tilbragte meget tid med, og derudover omkring 10, som vi talte med, men ikke på daglig basis. Informanterne i begge fængsler var alle mænd og havde en spændvidde i både alder og regionalt tilhørsforhold i Grønland.

I Herstedvester fik vi ikke adgang til at lave deltagerobservation på Grønlanderafdelingen, da ledelsen og behandlerne ikke mente, at de havde ressourcer til at samle op på de reaktioner, vores tilstedeværelse evt. ville afføde. Vi besøgte derfor informanterne i besøgslokalet i halvanden time ad gangen, og vi valgte at gå tematisk til værks ved i hver samtale at afdække nye betydningsrum sammen med informanten (jf. Rubow 2003:230). Således spurgte vi ikke blot informanten om dennes liv, men vi deltog aktivt i dennes refleksioner over de emner, samtalen tilvejebragte, og det blev dermed til reel deltagelse. At mødes med informanterne i besøgslokalet er den måde, man kan deltage på. Det er den mulighed, de indsatte har for at interagere med udefrakommende, og er altså et vilkår for deltagelse i rummet. Derudover fulgte vi vores informanter på udgang i den udstrækning, det kunne lade sig gøre, for derved at komme ud af fængslet og føre nogle samtaler, som ikke tog udgangspunkt i fængslets rum. Disse udgange foregik hos private venner, i Grønlanderhuset i Løvstræde samt på gåture i København.

I Grønland opholdt vi os på daglig basis i Anstalten i Nuuk, men lavede også semistrukturerede interviews og mødtes med vores informanter i bylivet, når de havde udgang. Ud over interviews og deltagerobservation har vi haft en brevveksling med vores informanter i Herstedvester, da nogle følsomme emner er nemmere at skrive om end at italesætte. I Anstalten gav nogle informanter os endvidere mulighed for at læse deres dagbøger og lytte til sange, de havde skrevet om deres liv, og dermed fik vi en anden indsigt i deres erfaringer.

I alt lavede vi 35 semistrukturerede bandede interviews med informanter fra både Herstedvester og Anstalten. Det var på ingen måde svært at få informanterne i tale, hverken i Herstedvester eller i Grønland. Tværtimod følte vi os velkomne begge steder, og vi oplevede tillige at blive brugt som en form for sjælesørgere, når der var brug for det. Vi ønskede en viden om informanternes liv og erfaringer i forhold til at være grønlandsk indsat i henholdsvis et dansk og et grønlandsk fængsel, og for at opnå den størst mulige indsigt stillede vi så åbne spørgsmål som muligt, således at informanterne selv kunne komme ind på de emner, som de

havde behov for at tale om. Vi fik derfor ofte lange beretninger om livet på deres bedsteforældres tid, og om oplevelser, de havde haft i naturen i Grønland. De mere følsomme emner spurgte vi som oftest selv ind til, men altid med påpasselighed, og der gik en rum tid, før vores informanter fortalte os om de forbrydelser, som lå til grund for deres fængselsdom.

Det grønlandske retsvæsen

Det grønlandske retsvæsen, forstået som retterne, politiet, den fri kriminalforsorg og anstalterne, er ikke overført til det grønlandske hjemmestyre, men hører under det danske justitsministerium. I praksis er store dele af retsvæsnets imidlertid grønlandsk, hvad angår sprog og personale (Walsøe & Trolle 1998:85).

I 1950'erne blev den grønlandske retsplejelov (1951) og kriminallov (1954) indført på baggrund af en delegation af danske jurister, som i årene 1948-49 rejste rundt i Grønland og undersøgte sysselretternes praksis.³ Kriminalloven bygger på grundlaget for sysselretterne, hvor praksis var et personlighedssystem (gerningsmandsprincip) snarere end et takstsystem, som den danske kriminallov bygger på, hvor strafudmålingen baseres på den begåede lovovertrædelse (gerningsprincip) (op.cit.:87). Den grønlandske kriminallov adskiller sig derfor fra de fleste andre i verden ved ikke at bruge begrebet „straf“ og ved ikke at knytte minimums- og maksimumsstraffe for de enkelte forbrydelser. Således bestemmer den enkelte ret, hvilken foranstaltning der skal tages i brug i forhold til den pågældende forbrydelse (Den Grønlandske Retskommission 2004:72). Via overværelse af retssager i lands- og kredsretten oplevede vi dog, at der var en tendens til, at retterne i praksis, men uden lovændring, har tilvejebragt en større ensartethed (lighedsprincip) i foranstaltningerne, end intentionen er i kriminalloven. Under flere retssager udtalte dommeren under domsafsigelsen, at den bestemte forbrydelse gav et vist antal måneder i anstalt.

Begreberne „straf“ og „fængsel“ indgår ikke i den grønlandske retspraksis, men der sker en *anbringelse* af de domfældte i en *anstalt*. I den grønlandske kontekst er der også tale om et komplekst billede, når man kaster et blik på kriminalitetens art. Offer- og forbryderrollerne er i denne kontekst ofte en falsk tvedeling, for det er tit udskiftelige kategorier, da kriminalitet hyppigt begås i affekt. Således har vores informanter selv været voldsofre, og de seksualforbrydere, vi talte med, er selv blevet udsat for misbrug. Under feltarbejdet stødte vi på en del, der var anbragt som følge af et voldeligt opgør med en ven eller bekendt. Dette komplicerer spørgsmålet om skyld og sætter begreberne ansvar og retfærdighed på spidsen, hvilket yderligere understreges af det faktum, at langt størstedelen af kriminaliteten begås i hash- og eller alkoholpåvirket tilstand.

Det resocialiserende element i Grønlands retspraksis går ud på, at de indsatte i anstalterne inden for et vist tidsrum skal have et udgangsforløb, hvilket betyder, at de må arbejde uden for anstaltens rammer og gå på udgang fire-fem gange om ugen inden for bestemte tidsrum. Hermed bliver de dømte afskåret mindst muligt fra at deltage i det omkringliggende samfund. Hvis den pågældende derimod skønnes at være personlighedsforstyrret eller til fare for andre, kan han eller hun dømmes til anbringelse på ubestemt tid i en psykiatrisk ledet anstalt i Danmark (Kriminallovens § 102 stk. 2 og 3). Denne form for dom afsønes i Anstalten ved Herstedvester i Danmark, hvor der findes en særlig afdeling for grønlandske indsatte, som blev taget i brug i 1986. Disse er primært dømt for forbrydelser af grov personfarlig karakter, såsom drab og vold, såvel som sædelighedskriminalitet i form af voldtægt og pædofili.⁴ Hvis den pågældende derimod bliver diagnosticeret som psykisk syg, bliver han eller hun sendt til det psykiatriske hospital i Risskov, hvor der er en grønlænderafdeling, som huser retspsykiatriske patienter og andre psykisk syge fra Grønland.

Anstalten ved Herstedvester er et lukket fængsel, der blev opført i 1935 for at kunne varetage de dengang nye sanktioner „psykopatforvaring“ (tidsubestemt) og „psykopatfængsel“ (tidsbestemt) (Møllerup 2005:4). Anstalten består af en række fritliggende toplansbygninger, som er omkredset af en ringmur, hvilken yderligere er omringet af et højt hegn. I midten er der en fodboldbane og et grønt areal, som bruges til gårdture. Der findes en række særlige afdelinger såsom en kvindeafdeling, en institutionsafdeling for sædelighedskriminelle og en grønlænderafdeling, hvor kun grønlandsdømte er placeret. Hvis en grønlænder begår en forbrydelse i Danmark og bliver dømt til afsoning i Anstalten ved Herstedvester, bliver han eller hun placeret i en af de andre afdelinger i fængslet. Grønlænderafdelingen (L) har plads til 14 indsatte, men eftersom 21 grønlandskdømte afsoner, er syv „midlertidigt“ anbragt på den tilstødende afdeling K. Alle indsatte har beskæftigelses- og/eller undervisningspligt,⁵ hvilket alt sammen foregår inden for fængslets rammer.

Vores feltarbejde blev udført både i Anstalten ved Herstedvester i Danmark og i Anstalten i Nuuk i Grønland, så på en måde er det flerstedet, da vi har befundet os i to vidt forskellige kontekster, geografiske og kulturelle områder, og på en måde er det ikke, da der er tale om et fælles rum: fængslet. Vi ser sammenhængen, i kraft af at alle indsatte grønlændere i Herstedvester har en fortid i grønlandske anstalter.⁶ Disse fremstår som en vigtig referenceramme og optræder tillige som centrale genstande for forståelsen og konstruktionen af fængslet. Det er altså to forskellige kontekster, som alligevel er uløseligt forbundne for vores informanter, og det er således deres skabelse af kontekst, vi tager udgangspunkt i. I denne artikel vil vi primært forholde os til de indsatte grønlændere i Herstedvester, men

inddrage datamateriale fra feltarbejdet i Grønland, hvor vi mener, det er relevant for forståelsen af de grønlandske indsattes situation og liv i Herstedvester.

Fængslets rum

I vores brug af begrebet rum vil vi lægge os op ad Michel de Certeaus anskuelse af et rum som et praktiseret sted (de Certeau 1988:117), det sociale rum. Udgangspunktet for de Certeau er, at distinktionen mellem sted (place) og rum (space) afgrænser enhver felt. Når et fængsel bygges, er det således et „place“, det er det primære led og de fysiske rammer, der sætter rammen for handling (James 2003:67). Dertil kommer socialitet mellem aktørerne i rummet, og det transformeres til et „space“, og det er de historier, der fortælles, udspilles og italesættes, der omskaber et sted til et rum (de Certeau 1988:118).

Derudover opererer de Certeau med begrebsparret „strategi“ og „taktik“. En strategi er en overordnet og gennemreflekteret plan, som knytter an til en afgrænset, defineret enhed, fx en institution. Fængslet opererer med en strategi, hvor den indsatte er underlagt nogle faste rammer, som han/hun kan forsøge at bryde ved egne og personlige taktikker, som til gengæld er karakteriseret ved ikke at knytte an til en rumlig eller institutionel lokalitet (de Certeau 1988:xix). Disse begreber vil vi diskutere i forhold til vores empiriske kontekst.

Fælles for fængslet som socialt rum er, at det er et sted, hvor afvigere opholder sig, og at de indsatte ikke har det institutionelle (over)blik, som ledelsen har. De indsattes handlinger i fængslet er konstitueret af bevægelsen mellem de forskellige rum, og de har ingen klare forestillinger om disses betydninger og formål.

Det lukkede rum

Goffman definerer en „total institution“ som: „[...] et opholds- og arbejdssted, hvor et større antal ligestillede individer sammen fører en indelukket, formelt administreret tilværelse, afskåret fra samfundet udenfor i en længere periode“ (Goffman 2001:9). Et sådant lukket og ordnet rum er Herstedvester, hvor de indsatte sover, spiser og „arbejder“ inden for et særdeles begrænset rum. De mennesker, der udgør dette rum, kan inddeles i de skarpt adskilte og utvetydige sociale kategorier „ansatte“ og „indsatte“. Herstedvesters totale karakter symboliseres ved de låste døre, pigtråden, videoovervågningen, den høje altomsluttende betonringmur og den geografiske isolering på en gold mark ved Albertslund. Inden for murene er termerne farlighed, sikkerhed, overvågning, struktur og behandling med til at definere fængslet som et socialt rum, hvor de indsattes bevægelsesfrihed kan

måles i meter. Som indsat kan man aldrig være alene, selv inde i cellen forstyrres man konstant af andres gøremål, så døgnet rundt fordrer indsatheden en ekstrem form for påtvungen socialitet. De indsatte har ikke mulighed for at vælge deres sociale omgangskreds, og kun i ringe grad kan de vælge deres daglige beskæftigelse, påklædning og personlige udtryk. De kan altså ikke undslippe socialiteten, som man kan i frihed, og derfor bliver socialiteten påtvungen.

Antropolog Tim Ingolds begrebspar „building“ og „dwelling“ aktualiseres inden for fængslets rum. At „bygge“ (building) indebærer et eksternt (over)blik, mens at „bo“ (dwelling) betyder, at man navigerer og orienterer sig indefra, baseret på en konkret erfaring med landskabet (Ingold 2000:185-6). Således kan vi sige, at man bygger fængsler, men at folk ikke bor der, da de ikke har mulighed for at lære af deres erfaringer om landskabet. At bo fordrer et insidertperspektiv, hvilket de indsatte ikke har, da de rykker ind i en allerede skabt struktur, som ikke levner dem megen rum for handlekraft.

Sociolog Anthony Giddens skriver: „*Regionalisering* skal ikke kun forstås som lokalisering i rum [space], men henviser også til zoneinddelingen af tid og rum i relation til rutinerede sociale praksisser“ (Giddens 1986:119, forfatterens egen fremhævelse, vores oversættelse). Han skriver videre, at boliger er inddelt forskelligt i både tid og rum; nogle rum bruges om dagen, andre om natten, og nogle bruges kun sjældent (ibid.). I de lukkede afdelinger i Anstalten er ikke alene skellet mellem de forskellige livsfærer ophørt, men alle rum bliver brugt ens i tid. De indsatte har ikke mulighed for at differentiere deres tidslige udfoldelse i det sociale rum – de bruger deres celler på alle tider af døgnet og til andre aktiviteter end søvn, hvilket skaber en kompleks sammensmeltning af apati, dovenskab og rastløshed. Modsat fængselsindsatte kan mennesket i frihed bevæge sig på eget initiativ mellem forskellige rum med forskellige mennesker og har mulighed for at opsøge nye rum og mennesker.

De Certeau skelner mellem to former for beskrivelser: „kort“ og „rute“. Den første beskrivelse angiver, hvor et bestemt rum ligger i forhold til et andet. Det er et afsnit af tilstande, der mangler bevægelse, og som præsenteres som adskilte fra hinanden – en form for oversigtsbillede. Rutebeskrivelsen angiver, hvordan man bevæger sig mellem steder. Ruten har en narrativ struktur og repræsenterer tid og rækkefølge. Det er en åbenlys handling, der forbinder forskellige steder med hinanden i en sammenhæng (de Certeau 1988:118-9). Når vi bad vores informanter beskrive fængslets rum, forklarede de, hvordan de bevægede sig i rummet, altså rutebeskrivelser, men de var ikke i stand til at give en overordnet beskrivelse af de forskellige rum inden for murene. De beskrev bevægelsen mellem de forskellige rum og hvilke aktiviteter, der er forbundet med disse, men de manglede et overblik over fængslets orden og formål. Selv om Herstedvester er gennemsyret

af klare regler og grænser, er fængslets intentioner med disse uklare for vores informanter. De indsatte navigerer i området, benytter og lever i de forskellige rum, men uden en klar forestilling om den hensigt, der fra institutionens side er forbundet med disse rum. De kan ikke lære af landskabet, altså af fængslets rum, for deres bevægelsesmuligheder er begrænset til enkelte dele af det i forvejen særdeles begrænsede område. Selv om de opholder sig i fængslet i mange år, er en stor del af fængslets rum ukendt for dem. Dette kom tydeligt til udtryk hos vores informanter de par gange, der under vores feltarbejde blev begået selvmord i fængslet. Det var en stor byrde for dem, at de ikke kunne sætte den frygtelige hændelse ind i en for dem forståelig sammenhæng. De kendte ofte til den afdøde fra gårdture eller arbejde, men de havde aldrig selv været i de rum, hvor afdøde hørte til. De er ikke blevet introduceret til de mange forskellige rum og afdelinger, ej heller til meningen med behandlingen. Informanterne oplever det lukkede rum, Herstedvester, som et unikum. De kan ikke benytte deres erfaringer fra deres hidtidige liv i Grønland i det lukkede rum, og de oplever heller ikke, at de kan tilegne sig en brugbar viden i fængslet, som peger fremad, og som de vil kunne anvende, når de engang kommer ud igen. Disse faktorer resulterer i en følelse af fastlåshed, samt mangel på mening og handlekraft.

I det åbne rum, forstået som anstalterne i Grønland, føler de indsatte sig også stigmatiserede af verden udenfor, men ikke ontologisk usikre som i Herstedvester, da de har mulighed for at opretholde en grønlandsk socialitet gennem samspillet med andre grønlandske indsatte og ansatte, familie, venner og bekendte og i høj grad det samfund, der ligger uden for fængslet. Således mødtes vi også med vores informanter på udgang eller stødte tilfældigt på dem rundt omkring i Nuuk. De var altså i stand til at beholde en nær kontakt til nærmiljøet og fremstod derfor ikke som „farlige“ på samme måde som de grønlændere, der bliver sendt til Herstedvester. Dog findes der en udpræget offentlig debat i Grønland om, hvorvidt det kan være rimeligt, at offer og gerningsmand kan møde hinanden på gaden. Kriminalforsorgen i Grønland forsøger at afbøde denne problematik ved at lade afsoningen foregå et andet sted, end hvor forbrydelsen har fundet sted, men på grund af pladsmangel i anstalterne i Grønland er det kun muligt, når der er tale om hård personfarlig kriminalitet.

Besøg og udgange

For de grønlandske indsatte i Herstedvester er udgange en begivenhed, som kun sjældent indtræffer, og som de derfor generelt ser frem til med glæde. De bryder rummet og tiden for en periode, da de indsatte bliver fjernet fra deres celler eller arbejde og får en anderledes oplevelse, der ikke er knyttet til fængslet som rum.

Spændingsfeltet mellem at være „ude“ og „inde“ er meget følsomt, og det at tage „hjem“ til Herstedvester efter nogle timer eller dage i frihed er ofte forbundet med en form for smerte. En informant udtalte, at han især i begyndelsen af sin udgangsperiode havde svært ved at vende tilbage til livet bag murene, og en anden informant udtrykte det således:

I: Sidste udgang det er vel ... det er over et år siden ... så desperat er jeg sgu heller ikke for at komme på udgang.

S: Nej, men tror du ikke, det bliver rart?

I: Men der er det ... efter en udgang, så kommer det tilbage til helvede.

S: Så er det sværere at komme tilbage?

I: Måske faktisk ja.

S: Fordi så har man lige fået en smagsprøve på, hvordan det er udenfor?

I: [Nikker].⁷

Besøgslokalet i Herstedvester er et vigtigt rum i de indsattes liv, da besøgene er en del af deres relation til omverdenen. Antallet af besøg til de grønlandske indsatte er begrænset sammenlignet med de danske indsatte, som har mulighed for at få besøg af familie og venner. Grønlænderne får som regel besøg af deres bistandsvæрге en gang om måneden samt en besøgsven fra Røde Kors, og vi hørte en del om disse besøgsvenner, da de netop er mennesker, som vores informanter til en vis grad selv har valgt. Valget er ikke som for ikke-indsatte et valg foretaget på baggrund af mange valgmuligheder, men det er et menneske i deres liv, som de kan vælge fra, i modsætning til deres medindsatte og ansatte i fængslet. Derfor fik vi ofte lange beskrivelser af disse besøgsvenner og bistandsværgere – de blev nærmest opfattet som venner.

Grønlændernes mangel på sociale relationer i Danmark betyder også, at nogle af de indsatte ikke har noget sted at tage hen, når de har udgang. Den betjent, som ledsager dem, er deres bånd til det omkringliggende samfund. Når vi mødtes med informanterne på udgang, foregik det enten i Det Grønlandske Hus i Løvstræde eller andre steder, som var blevet godkendt af Herstedvester. Som oftest startede udgangen med kaffe og samtaler, og det var karakteristisk, at disse omhandlede informanternes liv i fængslet eller det at være grønslænder. Så selv om informanterne befandt sig uden for fængslets rammer, rakte usynlige tråde (eller synlige i form af en ledsagende betjent) tilbage til Herstedvester og bestemte formen for udgangen. Gåture var også normen ved udgang; disse foregik ofte i rask trav og gerne væk fra menneskemylder og trafik. Her kunne samtalen få en anden drejning, som ikke havde fængslets rum og socialitet i fokus, da bevægelsen befordrede nye oplevelser og nye samtaleemner.

Goffman skriver, at man i mange totale institutioner slet ikke lader de indsatte få besøg eller bevæge sig uden for institutionen, hvilket gør bruddet med

omverdenen endnu større (Goffman 2001:19). For de grønlandske indsatte er bruddet med deres genkendelige virkelighed allerede sket ved ankomsten til Herstedvester, langt væk fra deres sociale og kulturelle tilhørssted. De færreste kender Danmark, enkelte har været på ferie eller arbejdet i kortere perioder i Danmark, men mange taler ikke engang sproget, og derfor kan fællesskabet på afdelingen være en fordel til at begynde med.

Grønlandskhed?

I fængslet eksisterer der et husflidsværksted, der skal producere grønlandsk kunst og brugskunst. Dette rum er lavet som en form for miljøterapi og kan ses som et udtryk for kulturel essentialisme, hvor sælskind, narhvalben og rensdyrgevir bliver til beklædning og tupilakker. Det kan fremstå som paradoksalt og kategoriserende, at grønlænderne i institutionelle rammer i Danmark så at sige skal lære at skabe grønlandsk materiel kultur, som sammen med naturen bliver det indhold, der betegner grønlandsk kultur. I vores samtaler med informanter, som arbejdede på husflidsværkstedet, beskrev de, hvad de lavede og hvordan, men ikke hvorfor. De havde ingen forklaring på, hvorfor der blev oprettet et værksted kun for grønlændere, og fandt ingen mening i denne praksis, da de ikke kunne forbinde den til den „virkelige“ verden – hverken deres fortidige eller fremtidige liv. For disse grønlandske indsatte var det mere et afslappende alternativ til andre jobmuligheder i fængslet, og det var samtidig kun et fåtal af grønlænderne, som rent faktisk arbejdede dér.

I fængslets rum er der mange fordomme forbundet med Grønlænderafdelingen. Under en rundvisning udtalte en erfaren fængselsfunktionær, da vi stod foran Grønlænderafdelingen, at når grønlænderne laver mad, puttes alt i en gryde og koges, og det lugter forfærdeligt. Derudover fortalte hun, at selv om de er blevet sendt til Herstedvester for mord, får de udleveret et gevær i lufthavnen i Grønland, når de er hjemme på besøgsrejse, som hun i øvrigt kaldte en luksusrejse. Denne situation viser, hvordan afdelingen bliver set som en samlet kulturel enhed på godt og ondt. Foucault skriver, at magt både er årsag til og virkning af de disciplineringsprocesser, som er uadskillelige fra kapitalismen, som for at få succes var nødt til at beherske individerne ved at bygge et subjekt i dem. Det vil sige, at man ved at kategorisere individet efter race, køn, alder, etnisk tilhørsforhold etc. inddeler individer i grupper, som gør, at man effektivt kan magte dem som en homogen størrelse (Jensen 2003:14). Grønlænderne i Herstedvester udgør denne homogene størrelse, selv om de i hverdagen også er sammen med danskere, og derigennem essentialiseres deres kulturelle baggrund, dels af dem selv og dels af ansatte og andre indsatte, politiske diskussioner, medier etc. og af selve den

rumlige inddeling med en decideret Grønlanderafdeling. Samtidig med at dette fastholder dem, så er det også en forklaringsmodel for deres situation, fordi de indtager en offerrolle i den eksisterende diskurs. Selv om grønlanderne i Herstedvester er underlagt fængslets overordnede strategier, så er netop fastholdelsen af dem selv som „grønlanderne i Herstedvester“ et udtryk for en taktisk handling (jf. de Certeau 1988:xix), som fordrer handlekraft i de snævre rammer, de lever under, både fysisk og psykisk.

Forklaringer og fortællinger

I Herstedvester har de fleste været igennem behandlingsforløb af forskellig art, men mens nogle af deres erfaringer er strukturerede, er andre præget af usikkerhed i tid og sted. Vi kunne mærke, at de havde fået nogle terapeutiske værktøjer at arbejde med, men vi var i tvivl om, hvorvidt de i virkeligheden forstod, hvorfor de havde fået dem, og hvordan de skulle bruges. Vi blev således gentagne gange i vores samtaler med grønlanderne bedt om at forklare forskellen på en psykolog og en psykiater. De kendte ikke den substantielle forskel, og det vanskeliggør forståelsen af deres eventuelle behandling. Et par af vores informanter havde i mange år modsat sig medicinsk behandling, fordi de var meget usikre på de fysiske og psykiske konsekvenser af at indtage et medicinsk præparat, men lige så meget, fordi det er et af de få elementer, de har ret til at sige nej til, i fængslets rum. Efter en lang årrække var disse informanter dog kommet frem til, at de ved at underkaste sig medicinsk behandling på længere sigt kunne gøre sig forhåbninger om en foranstaltningsændring og dermed et fremtidigt liv i frihed. Gennem overværelser af retssager lærte vi, hvor stor en vægt retten i Grønland lægger på erklæringer fra behandlerne i Herstedvester.

I Anstalten i Nuuk var de indsattes fortællinger ikke i samme grad præget af usikkerhed, da de stadig kunne praktisere grønlandsk socialitet i samspil med omverdenen. I forhold til grønlanderne i Herstedvester var der en tydelig forskel på deres måde at tale om deres liv og erfaringer på, nemlig at det terapeutiske aspekt, forstået som muligheden for at bearbejde personlige problemstillinger med en psykolog eller psykiater, var fraværende. Det efterspurgte flere af de indsatte i Anstalten faktisk – det var det eneste gode aspekt ved Herstedvester, de kunne se, hvilket er tankevækkende, da den terapeutiske behandling for grønlanderne i Herstedvester er et af de aspekter, som de ikke kan forstå og har svært ved at benytte aktivt.

Fælles for vores informanter er, at de til en vis grad reproducerer den eksisterende samfundsdiskurs om Grønlands udvikling og modernitet. Mange af informanterne fortalte, at den gamle grønlandske kultur døde i løbet af 1960'erne med

industriens, alkoholens og hashens indtog, og de satte derved deres fortælling ind i en moderniseringskontekst. Nogle informanter forklarede, at det er danskerne, der har lært grønlænderne at ryge og drikke, og det er danskernes skyld, at grønlænderne ikke kan komme ud af deres misbrug. Det er problematisk at reducere disse problemstillinger til et spørgsmål om kultur, og i en grønlandsk sammenhæng er det ikke så meget magtfordelingen mellem tidligere koloni og kolonimagt, men udviklingen i sig selv, der bruges som forklaring på de omfattende sociale problemer i Grønland, og grønlænderne fremstilles her som ofre (Thisted 2002: 95). Således findes en tendens blandt forskere og lokalbefolkning til at gribe ud efter kulturelle forklaringsmodeller for psykiske og sociale problemer. Vores informanter i Herstedvester og Anstalten brugte betegnelsen „vi“, når de talte om „det gamle Grønland“, „Dengang levede vi helt anderledes“, og „de“, når de talte om de mange sociale problemer, „De har det ikke godt deroppe“. Dette er en vigtig pointe, når man vil undersøge de værditilskrivninger, der i praksis henfører til henholdsvis dansk og grønlandsk selvforståelse og etnicitet.

I Herstedvester forsøger de indsatte at skabe mening i deres sociale og kulturelle verden ved hjælp af en internalisering af identitet via indtagelsen af grønlandsk mad, som forbindes til grønlandsk natur, jagt og fiskeri. Inden vi tog til Grønland, gav vores informanter detaljerede beskrivelser af den mad, de mente, vi skulle smage, samt hvordan denne skulle tilberedes. Og da vi kom hjem igen, havde vi, på vores informanters opfordring, medbragt tørret fisk og rensdyrkød, som vi spiste sammen med dem i besøgslokalet. Denne form for samvær skabte helt nye samtaleemner, og først her gik det op for os, hvor stort et savn efter grønlandsk mad de lider. Dette savn er ikke kun materielt betinget – socialiteten spiller en væsentlig rolle. En informant ville ikke spise maden med os: „Det skal være sammen med nogle rigtige mennesker, eller hvad kaldes det? [...] så man har større appetit til at spise det.“ Vi spurgte, hvad han mente, og for ham var de rigtige mennesker dem, han havde et fællesskab med, og som var en del af hans grønlandske univers. Han kendte os ikke godt nok til at dele denne form for socialitet med os:

S: Er jeg ikke godt selskab?

I: [Pause] Jo dit selskab, det er, jeg er stadig genert over for dig. Nu har jeg lært hende dér at kende, jeg kender dig jo ikke rigtig. Så jeg er lidt tilbageholdende og prøver på at opføre mig ordentligt, altså ...

Maden bliver en intimitet, hvor de indsatte kan komme tæt på en følelse af et socialt tilhørsforhold, der i tid og i rum rækker ud over fængslets trange rammer.

I Herstedvester er der for meget andethed på spil, og de får et kontekstproblem. De er grønlændere i en for dem uforståelig kontekst, det lukkede fængsel

i Danmark, og dette skaber en ontologisk usikkerhed – de er blevet „en anden“ i Herstedvester. Danmark er for stort et rum, og de er grønlandere i en uklar verden. En måde at modgå dette på bliver at søge et nyt liv ved at ønske udslusning i Danmark, for først dér vil de lære et brugbart selv at kende, og deres hjemløshed vil ophøre. I denne fremtid håber de at skabe et nyt rum, et hjem, hvor de kender sig selv og på en meningsfuld og forståelig måde kan interagere med omgivelserne.

Rummet og tiden

Som en del af det rumlige har vores empiriske materiale vist, at tiden spiller en afgørende rolle og hænger sammen med ufrivilligt at befinde sig i et rum sammen med andre. At manøvrere socialt kræver ikke blot, at man handler i rum, men også i tid, da sociale aktiviteter udgør tidens struktur (James 2003:68). I en fængselssammenhæng er tidsbegrebet af essentiel betydning, da det karakteriserer både strukturen, hverdagen og hele afsoningsperioden. For grønlanderne i Herstedvester er det særlig væsentligt, at tiden væk fra Grønland og deres familie og venner gør det sværere at vende tilbage.

For grønlanderne i Herstedvester går tiden ikke hen imod løsladelse, så hvad betyder tiden for dem i det lukkede rum? Alle grønlandsforvarede sidder på ubestemt tid, hvor deres nærmeste holdepunkt i fremtiden er den dag, deres sag genoptages, hvilket burde ske hvert andet år,⁸ men de af vores informanter, som havde siddet i mange år, så hverken frem til denne begivenhed med glæde eller frygt – det var mere en form for opgivelse eller resignation, som gjorde hverdagen så svær for dem. Følelsen af permanenthed gør, at de grønlandsforvarede har svært ved at manøvrere i det altomsluttende rum, Herstedvester, og derudover har de også svært ved at skabe kontinuitet i deres liv.

De grønlandske indsatte i Herstedvester lever i en form for offentlighed – de er i Kriminalforsorgens varetægt og bebor et fængsel, hvor de ikke selv bestemmer over tid eller rum. Ydermere har de ikke en slutdato for deres løsladelse, så de kan ikke sætte deres liv ind i en tidslig ramme. Men det betyder ikke, at de ikke erfarer. Deres erfaring er præget af en form for „struggling along“ (jf. Desjarlais 1996:87), som er befordret af „ad hoc“-oplevelser uden et særligt rum til at bearbejde disse indtryk. Det er blot en anden form for erfaring, som ikke fordrer en deltagelse i verden, men nærmere en retræte fra verden.

Dog gør denne „struggle along“ i fængslet ikke livet uproblematisk, da manglen på adskillelse af de forskellige livssfærer, især for grønlanderne i Herstedvester, kan blive problematisk. I samtaler med informanterne var vi ofte inde på emnet om venskaber og sociale relationer i fængslet, og selv om de betragter nogle af

de andre indsatte som tætte bekendtskaber, så regner de ikke med, at disse skaber varige sociale bånd. De omtalte aldrig deres medindsatte som venner, men mere som mennesker, de blev nødt til at lære at fungere med i hverdagen.

Hjemlighed i hjemløshedens univers

I Herstedvester føler grønlænderne meget lidt hjemlighed, da de befinder sig i et rum, de ikke kender, sammen med mennesker, de ikke selv har valgt at være sammen med. Begrebet „hjem“ signalerer en afgrænsning til det offentlige som et rum eller et sted, hvor identitet, fællesskab og tilhørsforhold bliver til. Forestillinger om hjem kan udtrykkes som en tryk base, hvor man kan være sig selv, samtidig med at man indgår i en social relation med andre, fx familie og andre fællesskaber. Således kan man selv være med til at skabe hjem (Rapport & Overing 2005:160-1). Ud over at de har svært ved at føle hjemlighed, er grønlænderne i Herstedvester i en vis forstand også blevet hjemløse, da de ikke har et hjem i et Grønland, og i Danmark er de flyttet ind i en allerede eksisterende struktur, som de ikke har mulighed for at påvirke.

Ingolds begreb „at bo“ signalerer også en form for fortælling. Det at „gøre“ hjem kan ses som et kommunikerende og identitetsskabende udtryk. I Herstedvester medbringer nogle grønlændere personlige genstande som billeder, bøger og musik. Vi oplevede dog, at en del af de indsatte netop ikke havde medbragt identitetsskabende genstande til deres lange ophold i cellen. Dette kan hænge sammen med, at de føler, at de har mistet enhver form for handlekraft. Da de blev arresteret og senere dømt, følte de sig overladt til et udefinerbart og almægtigt system. De kan ikke rigtig finde eller skabe et handlingsrum i Herstedvester. I Anstalten havde næsten alle indsatte udsmykket deres celler med billeder af deres familier, tegninger og andre personlige artefakter. Men deres celler udgjorde ikke mere et „hjem“, end at de kunne pakke det hele sammen på to minutter. Handlinger, påklædning, indretning, madvarer, sociale relationer etc. kan ses som noget, der skal formes, og derved udtrykker man sin autentiske identitet (Kolind 2004:41). Dette kan dog anses for et privilegeret standpunkt i forhold til vores informanter, hvor der nærmere er tale om en form for „struggling along“.

Adskillelsen

Informanterne talte ofte om adskillelse via retningsbetegnelserne „hernede“ og „deroppe“. „Hernede“ rummer alt, hvad der har med Danmark og det lukkede rum, Herstedvester, at gøre. „Deroppe“ henfører bredt til, hvad de forbinder med

Grønland. Både henede og deroppe rummer såvel positive som negative elementer, personer og institutioner. Det karakteristiske er, at de er modsætningsfyldte, på samme måde som Danmark og Grønland ofte bliver sat i et modsætningsforhold til hinanden.

Selve årsagen til adskillelsen er en dom fra det grønlandske retsvæsen på ubestemt tid i Herstedvester. Formålene med adskillelsen, straf og behandling, er synlige for retsvæsnets og samfundets. De indsatte i Anstalten forstår også deres straf, men for vores informanter i Herstedvester er straffens omfang ikke forståelig. De forstår ikke, hvorfor netop de er blevet sendt til Danmark, og de forstår ikke systemet „henede“, samt hvad straffen egentlig går ud på. Ikke alle grønlandere i Herstedvester modtager behandling, og der er mange kategorier og faggrupper, som har stor betydning for grønlænderne, men som vores informanter, som tidligere nævnt, ikke kender til, ikke kan gennemskue og ikke er i stand til at skelne imellem.

Man kan sammenligne grønlændernes bevægelse fra Grønland til Herstedvester og (måske) tilbage igen med en overgangsrite, hvor de i Herstedvester er fastlåst i en form for liminalitet (jf. van Gennep 1992). Det er en zone af ikke-identitet og noneksistens, hvor individerne enten fjernes fra offentlighedens skue eller opfattes som usynlige. De opfattes ofte som urene, forurenende og potentielt farlige for dem, der lever almindelige liv (op.cit.:41). Grønlænderne i Herstedvester er isoleret fra det omgivende samfund, de opfattes som farlige, deres identitet er frataget dem, og inde i fængslets rum er det ikke muligt for dem at finde en ny. De er hverken rigtige grønlandere eller rigtige danskere og vil måske altid befinde sig i zonen mellem enten/eller og både/og.

Symbolismen, der akkompagnerer disse riter, kan ses som død og genfødsel, som en bevægelse fra en sociokulturel identitet til en anden. Mary Douglas mener, at ethvert sociokulturelt miljø baseres på og er en kropsliggørelse af symbolske klassifikationer, hvoraf et uundgåeligt biprodukt er forurening. Grønlænderne sidder fast i det, Douglas kalder et margint rum, og de forbliver en slags udstødte (Douglas 2002:120). De kan ikke vende tilbage til en ny status. De indtræder ikke i deres gamle verden som nye mennesker, men i en ny verden, da nogle indsatte ikke længere føler, at Grønland er et hjem, de kan vende tilbage til. De føler derudover et kraftigt had, fordi de er blevet opgivet af det grønlandske samfund, og de føler sig kasseret fra Grønlands side. Som årene går, falder familie, venner og bekendte fra, så de bliver hjemløse i processen, og nogle vælger derfor at blive udsluset og søge et nyt liv i Danmark. De, der vender tilbage til Grønland for at blive udsluset, bringer ikke en status præget af magt og mod med sig. Tværtimod er der i Grønland en massiv stempling og stigmatisering fra samfundets side, og prædikatet „Herstedvester-indsat“ er svært at slippe af med. Selv de indsatte, som

afsoner i Grønland, oplever stemplingen som overvældende. En indsat i anstalten i Nuuk udtrykte det således:

I: Altså ... i Grønland når man er dømt ... øh ... man bliver dømt af befolkningen hele livet.

S: Hvordan dømt?

I: Altså ... når jeg har afsonet fuld tid, og så kommer jeg ud, den grønlandske befolkning de dømmer én hele livet. [Pause] Så bliver det sådan personligt, man er dømt hele livet, selv om man har afsonet fuld tid.

En eventuel tilbagevenden til Grønland var et meget følsomt emne for vores informanter i Herstedvester. En informant fortalte, at han fra sin familie havde erfaret, at han ikke kunne vende tilbage, da hans kriminelle handling i så fald ville blive hævnnet. En anden informant beskrev sine tanker om det at vende tilbage til Grønland således:

[...] uvidenhed er straffen i sig selv, ikke at vide, hvornår man skal videre herfra. Hvornår jeg bliver løsladt, kommer jeg nogensinde væk herfra, alt det der. Før i tiden har jeg tænkt meget på ... øh ... jo mere jeg tænkte på det, jo mere smertefuldt blev det. Så jeg vil helst ikke tænke på fremtiden, hvornår jeg bliver løsladt og alt det der ... og jeg vil heller ikke kigge tilbage over de forfærdelige lange og mange år, jeg har været her, men jeg vil hellere leve fra dag til dag. Når tiden er kommet, så vil jeg videre herfra ... når tiden er kommet, så skal jeg også videre fra den her planet...

Det er smertefuldt både at tænke på fortiden og fremtiden. Grønlænderne i Herstedvester er også adskilt fra deltagelse i hjemlige ritualer og specifikke sociale begivenheder. Da de sidder mange år i Herstedvester, sker det, at medlemmer i deres familie eller vennekreds dør. Adskillelsen er i sådanne tilfælde svær, da de indsatte sjældent får mulighed for at deltage i begravelsesritualet. De får ikke mulighed for at være der for de efterladte og dele deres følelser „in situ“ med deres familie og venner. Det samme gælder for glædelige begivenheder såsom en fødsel eller et bryllup. De kan ikke følge med i fællesskabet, og derfor falder familie, venner og bekendte med tiden fra. De mister nærhed, og den erstattes sjældent af en ny nærhed i Herstedvester.

Rusens rum

En måde, hvorpå grønlænderne i Herstedvester kan skabe deres eget rum, er ved at ryge hash. Hashmisbrug er derfor udbredt på Grønlænderafdelingen, da det giver de indsatte en mulighed for at flygte fra fængslets verden. Grønlænderafdelingen

og cellerne i Herstedvester er små rum, hvor de indsatte er tvunget til at opholde sig, og hvor der er en markant mangel på meningsfulde aktiviteter. At ryge hash giver altså de indsatte mulighed for at flygte til et andet sted, hvad vi vælger at kalde for „rusens rum“, for at opholde sig mindst muligt i fængslets fysiske og psykiske rum.

Goffman skriver, at et individ, som føler sig presset, kan søge trøst i blandt andet alkohol og cigaretter, men inden for institutionens rammer kan disse „hvilesteder“ være svære at finde (Goffman 2001:57). Det hvilested, som de indsatte i Herstedvester og Anstalten søger, er rusens rum, og det er ikke svært at finde, men derimod svært at slippe væk fra. Rusen kan her virke som en retræte fra den virkelighed, de ikke kan slippe væk fra, og de kan finde endnu et identitetsudtryk i rusen – et udtryk, som er helt deres eget.

Sociologen Howard Becker skriver i *Outsiders* (1991 [1963]): „Selv om brugeren ikke ved hvad han specifikt kan forvente af straf, er hovedtrækkene enkle: han frygter forstødelse fra de mennesker, hvis respekt og accept han har brug for både i praksis og følelsesmæssigt“ (Becker 1991:66-7, vores oversættelse). Dette er ikke gældende for grønlænderne i Herstedvester, for hvad har de at frygte? De har meget lidt kontakt til ikke-misbrugere, og de er ikke med i fællesskabet i fængslet, hvis de holder op med at ryge hash, så de må forsøge at finde eller danne et andet fællesskab. Det er svært for dem at være uden for rygefællesskabet, hvis de holder op, da virkeligheden bliver mere nærværende og synes sværere, når de ikke længere kan dulme smerterne ved fængselslivet via rus. Ud over fællesskabets betydning tjener hashrygning som en erstatning for noget andet. En informant fra Herstedvester udtalte: „Jeg kommer væk fra mit misbrug, når jeg får noget andet erstatning [...] det kan være kærlighed.“ Altså er hashrygning karakteriseret af forskellige positive elementer: en retræte fra det hårde fælles liv, fællesskab og en erstatning for manglende omsorg i fængslet.

Ifølge Foucault er kroppen i fængslet stadig genstand for afstraffelse, men som et instrument: „Kroppen er i denne form for straf fanget i et system af tvang og afsavn, pligter og forbud“ (Foucault 2003:25). Kroppen bliver altså stadig straffet i det moderne fængselssystem, dog i en anden forstand end ved pinestraffen, da man ikke kan straffe et menneske ulegemligt (op.cit.:30). Men de indsatte har mulighed for at overskride kroppen via rus og dermed sætte straffen i parentes. De bruger altså rusen som et oprør eller en flugt, og den får dermed en anden symbolsk værdi.

For grønlænderne i Herstedvester har rusens rum også en karakter af hjem, de er så tæt på hjemlighed, som de kan komme. Rusen negerer ikke-hjemligheden, og det er derfor i rusens rum, at de er hjemme, og det giver dem mulighed for at bryde rummet og tiden i fængslet. I rusen er virkeligheden ikke nærværende,

og der opstår i fællesskabet et intimt rum, hvor man kan tale om andre ting eller trække sig tilbage til en anden verden. Fællesskabet består primært af denne rus, hvori de indsatte kan mødes og knytte bånd. Rusen er en taktisk bestræbelse på at flygte fra fængslets rum og tid i en kort periode, men det er en socialitetsform, som ikke giver nye muligheder på langt sigt.

Men Herstedvesters strategi er at afvænne denne socialitetsform, så for de indsatte grønlandere er der ingen fremtid i rusens rum. De må tænke strategisk, handle og tage ansvar ved at holde op, hvis de vil gøre sig forhåbninger om at blive udsluset. Denne indsigt kan tage en årrække at nå frem til, men under vores feltarbejde stoppede et par stykker med at ryge hash, og dermed foregriber de begivenhedernes gang ved at tænke længere ud i fremtiden end til dagen i morgen. De lægger en plan for deres fremtid og forsøger dermed at få kontrol med deres liv. Dermed frasiger de sig det fællesskab, som findes blandt hashrygere på Grønlanderafdelingen samt den rus, som gør, at de midlertidigt kan forlade fængslets rum og tid og indtræde i rusens rum. Det har ikke været en nem beslutning at stoppe med at ryge hash, og enkelte er da også faldet i undervejs. Men de erfarer, som tiden går, at ved at stoppe handler de strategisk ved eksplicit at påvirke behandleres og den grønlandske rets bedømmelse af dem som egnede til udslusning, hvilket er et større skridt end de taktiske handlinger, som den midlertidige rus er udtryk for.

Afslutning

De grønlandske indsatte i Anstalten ved Herstedvester har hårde vilkår for at skabe sig et liv, hvor fremtiden ikke er den store ukendte, og hvor de føler sig hjemme. Selv om de i mange år bor på et meget lille område, har de meget lidt forståelse for de rum, de bevæger sig i, og de kan ikke lære af eller påvirke deres omgivelser.

Tiden spiller en stor rolle som fængselsindsat, men for grønlanderne i Herstedvester er den altafgørende, da de sidder på ubestemt tid. Permanethed er karakteriserende for deres oplevelse af tid, og det vanskeliggør deres anticipering af den tid, som vil komme, og som vil være deres egen. Handlinger foretages på baggrund af erfaringer og forventninger, men for grønlanderne i Herstedvester består en stor del af deres erfaringer fra en fortid i grønlandske anstalter. Disse er ikke brugbare i Herstedvesters rum, og på grund af følelsen af permanethed har de ringe muligheder for at forestille sig et liv i frihed.

Begreberne hjemlighed og hjemløshed går hånd i hånd, når man taler om indsatte generelt, men for de grønlandske indsatte i Herstedvester er de særdeles fremtrædende. Grønlanderne er ikke alene i fængsel, men revet bort fra deres

land og samfund. Hjemme er dér, hvor man kender sig selv bedst, og dér, hvor man er sammen med sine kære, og den mulighed findes ikke for grønlænderne i Herstedvester. For at udholde følelsen af permanentethed i den totale institution ryger mange indsatte hash. Det er den måde, hvorpå de kan skabe et rum, som er helt deres eget, og derfor er det desto vanskeligere for dem at stoppe. Det lykkes imidlertid for nogle grønlandske indsatte, og dermed forsøger de samtidig at opnå kontrol med tiden, da denne strategiske handling giver dem håb om en foranstaltningsændring og dermed et liv i frihed. Efter mange år i Herstedvester ønsker nogle grønlandske indsatte ikke at vende tilbage til det land, som sendte dem væk. Deres relationer til familie og venner mindskes med tiden, og i Grønland venter dem en massiv stempling og stigmatisering i samfundet. Derfor ønsker nogle indsatte udslusning i Danmark, fordi de her håber at kunne skabe det hjem, som de i så mange år har været foruden, og dermed gøre op med usikkerheden og fastlåstheden, som karakteriserer deres liv i fængslets rum.

Noter

1. Efter feltarbejdets afslutning har justitsminister Lene Espersen besluttet at lade en lukket anstalt opføre i Nuuk med 36 anstalts- og forvaringspladser. Anstalten forventes at stå færdig i 2012-13. Dog bibeholdes muligheden for at sende grønlandsk dømte til Anstalten ved Herstedvester.
2. Herefter forkortes Anstalten ved Herstedvester „Herstedvester“ og Anstalten for Domfældte i Nuuk „Anstalten“.
3. Sysselmanden var en af landefogeden beskikket embedsmand, som oftest kolonibestyrer, og han var formand for sysselretten. I straffesager, der angik forbrydelser, bestod retten yderligere af to danske og to grønlandske meddomsmænd. Men det var sysselmanden, der samtidig agerede politi- og anklagemyndighed (Walsøe & Trolle 1998:87).
4. Da Grønland har så få indbyggere, er man sjældent anonym. Derfor har vi valgt ikke at nævne vores informanternes forbrydelser, da dette vil gøre dem letgenkendelige i en grønlandsk kontekst.
5. Anstalten ved Herstedvesters arbejdspladser består blandt andet af et snedkeri, et montageværksted, en produktionsskole, et bogbinderi og vedligeholdelse af haveanlæg.
6. Hvis de ikke tidligere har afsonet en dom i en anstalt i Grønland, har de boet i Anstalten for Domfældte i Nuuk, mens de har været til mentalobservation på den psykiatriske afdeling i Nuuk.
7. I dette og følgende citater står I og S for henholdsvis informant og spørger.
8. Når man bliver sendt til Herstedvester, går der tre år, før ens sag genoptages i kredsretten. Derefter skal sagerne tage op hvert andet år, men det er ikke altid, dette lykkes på grund af manglende ressourcer samt logistiske og sproglige problematikker.

Litteratur

- Becker, Howard S.
1991 [1963] *Outsiders*. New York: Free Press.
- Certeau, Michel de
1988 *The Practice of Everyday Life*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Den Grønlandske Retsvæsenkommission
2004 Resumé af betænkning om det grønlandske retsvæsen. Betænkning nr. 1442: København: Justitsministeriet.
- Desjarlais, Robert
1996 *Struggling Along*. I: M. Jackson (red.): *Things as They Are. New Directions in Phenomenological Anthropology*. Bloomington: Indiana University Press.
- Douglas, Mary
2002 [1966] *Purity and Danger: An Analysis of Concept of Pollution and Taboo*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Foucault, Michel
2003 [1975] *Overvågning og straf. Fængslets fødsel*. København: Det Lille Forlag.
- Gennep, Arnold van
1992 [1960] *The Rites of Passage*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Giddens, Anthony
1986 *Time, Space and Regionalization*. I: A. Giddens: *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.
- Goffman, Erving
2001 [1961] *Anstalt og menneske. Den totale institution socialt set*. København: Jørgen Paludans Forlag.
- Ingold, Tim
2000 *The Perception of the Environment. Essays on Livelihood, Dwelling and Skill*. London & New York: Routledge.
- James, Wendy
2003 *The Ceremonial Animal: A New Portrait of Anthropology*. Oxford: Oxford University Press.
- Jensen, Anders Fogh
2003 [1975] *Indledning*. I: M. Foucault: *Overvågning og straf. Fængslets fødsel*. København: Det Lille Forlag.
- Kolind, Torsten
2004 *Tid som straf*. I: J. Bjonness & A. Ostfeld-Rosenthal (red.): *Spor af tid. Antropologiske perspektiver*. Århus: Århus Universitet, Afdeling for Etnografi og Socialantropologi.
- Mollerup, Sten et al.
2005 *Behandling af sædelighedskriminelle i Anstalten ved Herstedvester*. København: Kriminalforsorgen.

- Rapport, Nigel & Joanna Overing
2005 [2000] Social and Cultural Anthropology. The Key Concepts. London & New York:
Routledge.
- Rubow, Cecilie
2003 Samtalen. Interviewet som deltagerobservation. I: K. Hastrup (red.): Ind i verden.
En grundbog i antropologisk metode. København: Hans Reitzels Forlag.
- Thisted, Kirsten
2002 Grønlandske relationer. Om grønlandsk etnicitet i dansk/grønlandsk diskurs. I:
F. Alberdi et al. (red.): Transkulturel psykiatri. København: Hans Reitzels Forlag.
- Walsøe, Per & Kirsten Trolle
1998 Det grønlandske retsvæsen – indsigter og udsigter. I: H. Petersen & J. Janussen
(red.): Retsforhold og samfund i Grønland. Nuuk: Ilisimatusafik.